

Dan Deac

TREI STATUETE EGIPTENE DE TIP USHABTI DIN COLECȚIA MUZEULUI NAȚIONAL SECUIESC DIN SF. GHEORGHE

Răspândirea statuetelor de tip *ushabti*¹ în afara văii Nilului începe în jurul mijlocului mileniului I înaintea erei noastre când negustorii fenicieni și apoi cei greci din zona Naucratis folosesc aceste tipuri de artefacte ca obiecte de schimb în diferite activități economice,² asumându-și în același timp rolul de răspândire a cultelor și credințelor religioase egiptene în estul Mediteranei.

Egiptul se deschide întregii lumi mediteraneene odată cu epoca ptolemaică (305-30 î. e. n.), iar din această perioadă va începe un proces ireversibil de influențe reciproce. Dinastia Ptolemeilor folosește cultele egiptene ca instrument politic în relațiile externe cu lumea elenistică din partea răsăriteană a Mediteranei, încercând să-și impună o oarecare influență politică.³ Astfel iau naștere cultul lui Serapis și Harpocrate, dar în același timp se răspândesc și cultele lui Isis, Osiris, Horus, Bubastis sau Anubis în coloniile grecești.⁴

O a doua fază majoră a răspândirii cultelor egiptene are loc după cucerirea Egiptului de către romani în urma bătăliei de la Actium, din 2 septembrie 31 î. e. n., și transformarea sa în provincie romană în anul 30 î. e. n. Începând cu această perioadă, are

loc o nouă fază a răspândirii cultelor și credințelor religioase egiptene, de această dată în întreaga lume a Imperiului Roman, incluzând și partea sa europeană,⁵ ajungând la un punct culminant în secolele II-III e. n.

În acest context, răspândirea statuetelor de tip *ushabti* este firească, fiind în legătură cu cultele egiptene ale lui Isis, Serapis sau Osiris, cât și cu cel al lui Mithras.⁶ Acest tip de piese s-au descoperit în cercetările arheologice pe cuprinsul întregului Imperiu Roman. Merită amintite câteva exemple: Belgica⁷, Gallia Lungdunensis⁸, Aquitania⁹, Narbonensis¹⁰, în jurul Forum Claudii din zona Alpilor¹¹, în Germania Superior¹², Italia¹³, Dalmația¹⁴.

În ceea ce privește răspândirea și caracterul funcțional al acestor tipuri de artefacte în zona provinciilor romane europene, există câteva puncte de vedere diferite: primul este cel expus de către egiptologul Vilmos Wessetzky care consideră că *ushabti*-urile nu au un rol determinant în lumea din afara Egiptului propriu-zis, astfel le pune în directă legătură cu armata romană. O a doua ipoteză este cea a egiptologului Petar Selem care explică prezența lor prin cultele egiptene, presupunând că au fost folosite ca

¹ Despre *ushabtis* în general a se consulta: FLINDERS-PETRIE, William Matthew 1935; SCHNEIDER, Hans D. 1977.

² GRIMAL, Pierre – MENU, Bernadette 1998, *passim*; TOMORAD, Mladen 2006, 281.

³ TOMORAD, Mladen 2006, 281, nota 16.

⁴ BELAYCHE, Nicole 2007, 448-469; BRICAULT, Laurent 1997, 117-122; DUNAND, Françoise 1973, *passim*; LÉCLANT, Jean 1984, 1692-1709; MALAISE, Michel 2000, 1-19; MILLEKER, Elizabeth J. 1985, 121-185; SOKOLOWSKY, Franciszek 1974, 441-448.

⁵ BRICAULT, Laurent 2007, 245-266; BUDICHOVSKY, Marie-Christine 2004, 171-191; BUDICHOVSKY, Marie-Christine 2007, 267-288; BUGASKY-MESDJAN, Anemarie 2007, 289-328; MALAISE, Michel 1984, 1616-1691; PIPPIDI, Dionisie 1964, 103-118.

⁶ TOMORAD, Mladen 2006, 282.

⁷ BRICAULT, Laurent 2001, 97, 101; TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 22, o piesă a fost descoperită la Blendecques, trei la Antwerpen și una la Torcy el Ged.

⁸ Au fost descoperite în total 13 piese *ushabti*, la Plougvenen, Locqmariaquer, Jassans, Trévoux și respectiv Augustodunum – BRICAULT, Laurent 2001, 97, 105. Două dintre piese,

provenind din Lutetia, au fost descoperite împreună cu statuete ale lui Isis, Osiris și Bes, a se vedea SELEM, Petar 1972, 66, nr. 87, cât și TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 23.

⁹ Două piese de la Cossium și Ormolac, vezi BRICAULT, Laurent 2001, 97; TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 24.

¹⁰ La Boutae, Rabastens, Nemausus, Pierrelate, Chastellard, Arelate, Glanum, Carnaret, Roaix și Vasio, vezi BRICAULT, Laurent 2001, 105, 131; TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 25.

¹¹ BRICAULT, Laurent 2001, 105; TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 26.

¹² La Praunheim, Durlach, Saletia și Augusta R., vezi BRICAULT, Laurent 2001, 105; TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 28.

¹³ Au fost descoperite în peninsula Italia nu mai puțin de treisprezece piese, în mai multe localități: Aquileia, Opitergium, Regium Lepidum, Orbetello și Alba Fuscens, a se vedea BRICAULT, Laurent 2001, 119, 131, 137; BUDICHOVSKY, Marie-Christine 1977, *passim*; TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 29.

¹⁴ BUGASKY-MESDJAN, Anemarie 2007, 297-305, fig. 6, respectiv fig. 7. În total s-au descoperit douăzeci și trei de *ushabti* și trei pseudo-*ushabti*, a se vedea de asemenea TOMORAD, Mladen 2006, 282, nota 30.

obiecte magico-religioase.¹⁵ Un alt punct de vedere, avansat de către Mladen Tomorad, consideră că în perioada secolelor I-IV e. n., funcționalitatea statuetelor de tip *ushabti* este uitată, la fel ca rolul major pe care îl implicau în ritualurile religioase ale Egiptului antic. Astfel acestea sunt aduse în provinciile europene de către diferiți indivizi, fiind folosite ca obiecte magico-religioase, dar privite dintr-un alt punct de vedere față de cel din perioada „clasică” a istoriei egiptene, sau pur și simplu ca suveniruri.¹⁶ Cert este faptul că, la fel ca în toate provinciile europene ale Imperiului Roman, unde au fost descoperite statuete de tip *ushabti*, situația din Pannonia ridică încă semne de întrebare privind funcționalitatea acestora în perioada romană.

În eventualitatea în care piesele aflate în colecțiile muzeului din Sf. Gheroghe sunt considerate provenind din Aquincum, și nu achiziționate clandestin, ele îmbogățesc numărul de piese *ubshabti* de pe teritoriul provinciei romane Pannonia. Acestea apar trei la Carnuntum, două la Aquincum, una la Batu și una la Brigetio. Două dintre piese au fost găsite în timpul cercetărilor arheologice ale necropolei sarmatice.¹⁷ Alte două piese au fost descoperite la Mursa¹⁸, respectiv Cuccium¹⁹. Chiar dacă aceste piese sunt datate în epoci istorice mai vechi, ele au fost aduse în provincia romană în perioada secolelor I-IV e. n.

În provincia Pannonia, influențele și credințele religioase egiptene pătrund prin Italia. Sunt cunoscute două exemple interesante privind modalitatea de pătrundere a acestora: primul este cel al lui Harnuphis care ridică un monument în cinstea Isidei la Aquileia, purtând titlul de „scrib sacru al Egiptului”, fiind un personaj ce face parte din anturajul imperial al lui Marcus Aurelius.²⁰ Acesta are rolul de a alunga ciurma, folosindu-se de practici magico-religioase, iar într-un anumit moment acesta îl chema pe Hermes Aerios, o divinitate care la origine se identifica cu Thoth Shou, zeu al aerului, pentru a invoca ploaia

în luptele cu quazii, pe limesul dunărean, în timpul războaielor marcomanice în anul 172 e. n.²¹ Un alt exemplu este cel al lui Ti. Barbius Valens, *decurio* al coloniei Claudia Savaria, care face parte dintr-o familie originară tot din Aquileia²² și care ridică un monument în templu Isidei din Savaria, în cinstea acesteia, undeva între mijocul secolului I și începutul secolului al II-lea e. n.

De la Aquincum cunoaștem mai multe exemple ale influențelor cultelor și credințelor religioase egiptene.²³ Pe lângă statuetele de tip *ushabti* descoperite aici și menționate mai sus, două la număr, se cunosc și alte artefacte descoperite în această localitate. Merită menționate câteva exemple: o inscripție votivă pe care sunt redată divinitățile Isis și Serapis șezând, descoperită în 1895 în Aranyhegy, un cartier al Budapestei.²⁴ O altă *tabula votiva* redă pe Serapis și Isis șezând, cu Mercurius la dreapta și cu redarea unor preoți ai Isidei la stânga. Între Serapis și Mercurius este redat un cerber.²⁵ Un alt monument epigrafic descoperit îl menționează pe Iupiter Ammon, dedicantul fiind M. Caec. Rufinus Marianus, *tribunus laticlavus* al legiunii a IV-a Flavia, monument datat începând cu secolul al II-lea e. n.²⁶ De asemenea, la Aquincum au fost descoperite de-a lungul secolului al XX-lea trei sarcofage, în care s-au descoperit cadavre ce prezentau urme de mumificare. Toate trei sunt datate în perioada secolelor III-IV e. n.²⁷ Merită menționat și un fragment de inscripție din piatră cu caractere hieroglifice datând din timpul dinastiei a VI-a egiptene, descoperit în Aquincum în secolul al XIX-lea, la adresa str. Percz nr. 206.²⁸ Toate aceste artefacte indică prezența unor influențe și credințe religioase cu origini egiptene în zona așezării de la Aquincum.

Cele trei piese analizate mai jos se află în colecția Muzeului Național Secuiesc din Sf. Gheorghe, fiind donate în anul 1916, provenind din așezarea romană Aquincum de la Budapesta.

¹⁵ A se vedea SELEM, Petar 1972, 65-66, respectiv WESSETZKY, Vilmos 1961, 15.

¹⁶ TOMORAD, Mladen 2006, 284.

¹⁷ BRICAULT, Laurent 2001, 125; TOMORAD, Mladen 2006, 284, nota 38; WESSETZKY, Vilmos 1961, 15, 49, 53.

¹⁸ TOMORAD, Mladen 2006, 283-284, 297, nr.19, pl. 75/3, piesa fiind tipică celei de-a Treia Perioade Intermediare a istoriei Egiptului antic.

¹⁹ TOMORAD, Mladen 2006, 283-284, 298, nr. 20.

²⁰ „ὅτεός πολλός οὐκ ἀθεεὶ κατεργάγῃ καὶ γὰρ τοὶ λόγος ἔχει Ἀρνούφιον τινα μάγον Ἀγρόπιον συνόντα τῷ Μάρκῳ ἄλλους τέ τινας δαίμονας καὶ τὸν Ἑρμῆν τὸν ἀέριον ὅτι μάλιστα μαργαρεῖαις τισὶν ἐπικαλέσασθαι καὶ οἱ αὐτῶν τὸν ὄμβρον ἐπισπᾶσθαι”. (HistRom,

71, 8, 4, 613; VIDMAN, Ladislav 1970, 119-120.)

²¹ BIRLEY, Anthony 2001, 157, 172-173.

²² BALLA, Lajos *et alii* 1971, 41, nr. 40; 661.

²³ WESSETZKY, Vilmos 1961, *passim*.

²⁴ *CIL*, III, 14343; VIDMAN, Ladislav 1969, 672, text: M. P(ublicius?) Silvanus p(osuit).

²⁵ VIDMAN, Ladislav 1969, 673, text: [Iovi? Serapi]di vot(um) f(ecit) lib(ens) Atius Eu[he]merus.

²⁶ *CIL*, III, 3463.

²⁷ CHIOFFI, Laura 1998, 71-74, nr. 35, 36, respectiv 37.

²⁸ LENGYEL, Alfonz – RADAN, George T. B. 1980, 185-193; MAHLER Ede 1900, 170 sqq.,

1. Ushabti. (Planșa 1.)

Proveniență: Aquincum.

Număr inventar: 6433.

Dimensiuni: înălțime 14 cm, lățime 1,5 cm.

Material: faianță smălțuită, de culoare verde deschis.

Stare conservare: bună, lipsește puțin din zona inferioară din partea din față a bandei acoperite cu hieroglife.

Tip: XI A4.

Text: *shd Wsir ntr a? ms Maat Wesir Hnt/Wskh tekhw* = 'Cel iluminat, zeul Osiris [...], născut din Maat (adevăr) Osiris (cel decedat) Henet sau Wesekh tekhw'

Datare: dinastia a 27-a (525-404 î. e. n.).

Descriere: Piesa este confecționată din faianță de culoare verzuie. Forma piesei este mumiformă. Partea inferioară a piesei este deteriorată, mai precis faianța este îndepărtată atât în partea din față, cât și în cea din spate. În spate, pe toată lungimea statuetei este atașat un pilon în formă dreptunghiulară. Barba este plană, ușor îndoită spre stânga, privind statueta din față. Capul este acoperit cu o perucă tipică, tripartită. Se poate distinge clar fața ovală, cu ochii mari, sprâncene groase, gura largă cu buze groase, cât și urechile bine definite. Brațele sunt așezate încovoiate de la nivelul cotului, pe piept, mâna dreaptă fiind așezată peste stânga. Nu se disting mâneci la mâini. În palme ține însemnele de putere, biciul *heka* și respectiv sceptorul. De asemenea, peste piept este redat un colier de tip *wesekh* cu colțurile ușor ascuțite. Inscripția tipică se desfășoară pe două benzi, una verticală care se află pe partea din față de la nivelul bazinului până la picioare, fiind întreruptă în partea inferioară din cauza deteriorării. Cea de-a doua bandă cu inscripție se află sub torace și se întinde aproape pe întreaga circumferință a corpului, mai exact din partea din față a statuetei și până la nivelul coatelor. Baza statuetei este ruptă, probabil că avea o formă trapezoidală.

Bibliografie: inedit.

2. Ushabti. (Planșa 2/1-3.)

Proveniență: Aquincum.

Număr inventar: 6434.

Dimensiuni: înălțime 8,9 cm, lățime postament 1,7 cm, lățime nivel toracic 1,85 cm, lățime nivel calota craniană 1,25 cm.

Material: faianță smălțuită, de culoare verde deschis.

Stare conservare: bună, statueta prezintă însă unele zone cu o culoare roșiatică, probabil indicând prezența unei arderi secundare.

Tip: Schneider XI C.

Datare: Dinastia a 27-a – epoca greco-romană.

Descriere: Piesa este confecționată din faianță de culoare verzuie, al cărei luciu se mai păstrează doar sporadic. Forma piesei este mumiformă. În spate, pe toată lungimea statuetei este atașat un pilon în formă dreptunghiulară. Barba este plană, privind statueta din față. Capul este acoperit cu o perucă tipică, tripartită. Se poate distinge clar fața, cu ochii bine redați, dar deteriorați, sprâncene groase, gura largă cu buze groase, cât și urechile bine definite. Brațele sunt așezate încovoiate de la nivelul cotului, pe piept, mâna dreaptă fiind așezată peste stânga, în poziția tipică. Nu se disting mâneci la mâini. De asemenea, peste piept este redat un colier de tip *wesekh*, a cărui parte inferioară este acoperită de mâini. Baza statuetei este patruleteră, având forma unui postament. Trebuie spus faptul că piesa are o culoare roșiatică în partea din față, în zona sa mediană, în zona capului și în zona inferioară. Această culoare indică probabil o arsură secundară. Se poate observa și prezența unor puncte negre în zona mediană, în partea din față, probabil urme de cărbune, indicând din nou supunerea statuetei unei arderi secundare.

Bibliografie: inedit.

3. Ushabti. (Planșa 2/4-6.)

Proveniență: Aquincum.

Număr inventar: 6435.

Dimensiuni: înălțime 8,6 cm, lățime 1,3 cm.

Material: Piesa este realizată dintr-o rocă calcaroasă.

Stare conservare: Parțială, smălțul original păstrându-se doar pe o suprafață redusă.

Descriere: Piesa are forma mumiformă. Se poate observa barba tipică egipteană. Statueta este redată purtând pe cap o perucă, dar al cărei stil nu poate fi datat datorită stării precare a piesei. Fața păstrează unele caracteristici, însă este puternic corodată. Măinile sunt îndoite la nivelul cotului și sunt așezate pe piept într-o poziție binecunoscută redărilor de acest fel, probabil dreapta peste stânga și ținând însemnele de putere, sceptorul și biciul. Se mai pot observa urmele unei faianțe smălțuite, atât în față, cât și în spate, de culoare verde deschis, ce a fost aplicată peste materialul din calcar. Lipsește puțin din partea inferioară. Din cauza proastei păstrări nu se poate emite nici o ipoteză privind datarea acesteia. Baza statuetei este ruptă.

Bibliografie: inedit.

Abrevieri

- ANRW* = *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms in Spiegel der neueren Forschung* (ed. Temporini, Hildegard – Haase, Wolfgang), Berlin – New York, 1972-1998.
- CIL* = *Corpus Inscriptionum Latinarum*, Berlin, 1862-.
- EPRO* = *Études préliminaires aux religions orientales dans l'Empire Romain* (serie editată de Vermaseren, Maarten Jozef, 113 vol.), Leyden, 1961-1990.
- GRBS* = *Greek, Roman and Byzantine Studies*, vol. 1-48, Durnham, 1958-2008.
- IFAO* = *Le Bulletin de l'Institut d'Archéologie Orientale*, Le Caire, 1901-.
- RGRW* = *Religions in the Greco-Roman World* (editat de Versnel, Henk S. – Van den Broek, R., volume numerotate de la ultima serie EPRO 114 (1992)), Leyden, 1992-.
- RGVV* = *Religionsgeschichtliche Versuche und Vorarbeiten*, vol. 1-28, Berlin, 1903-1939, 1969.
- HistRom* = Cassius Dio Cocceianus: *Historia Romana* (Dio's *Roman History*, trad.: Cary, Earnest), London, 1955.
- StCl* = *Studii Clasice*, București, 1959-.
- ZPE* = *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, Bonn, 1967-.

Bibliografie

- BALLA, Lajos – BUOCZ P., Terézia – KÁDÁR, Zoltán – MÓCSY, András – SZENTLÉLEKY, Tihámér
1971 *Die Römischen Steindenkmäler von Savaria*, Budapest.
- BELAYCHE, Nicole
2007 Les dévotions à Isis et Sérapis dans la Judée-Palestine romaine, în: *Nile inot Tiber. Egypt in the Roman World. Proceedings of the IIIrd International Conference of Isis Studies, Leiden, May 11–14 2005*, RGRW, Leiden–Boston, 448-469.
- BIRLEY, Anthony
2001 *Marcus Aurelius*, New York.
- BRICAULT, Laurent
1997 Les cultes isiaques en Grèce centrale et occidentale, *ZPE*, 119, 117-122.
2001 *Atlas de la diffusion des cultes Isiaques (IV^e s. av. J.-C.- IV^e s. ap. J.-C.)*, Paris.
2007 La diffusion isiaque en Mésie Inférieure et en Thrace: Politique, commerce et religion, în: *Nile inot Tiber. Egypt in the Roman World. Proceedings of the IIIrd International Conference of Isis Studies, Leiden, May 11–14 2005*, RGRW, Leiden–Boston, 245-266.
- BUDICHOVSKY, Marie-Christine
1977 La diffusion des cultes isiaques autour de la mer Adriatique, *EPRO*, 61, Leiden.
2004 Témoignages de dévotion isiaque et traces culturelles le long du limes danubien, în: *Isis en Occident. Actes du II^{ème} Colloque international sur les études isiaques, Lyon, III, 16–17 mai 2002*, Leiden–Boston, 171-191.
2007 Témoignages isiaques en Dacie (106-271 ap. J.-C.): Cultes et Romanisation, în: *Nile inot Tiber. Egypt in the Roman World. Proceedings of the IIIrd International Conference of Isis Studies, Leiden, May 11–14 2005*, RGRW, Leiden–Boston, 267-288.
- BUGARSKY-MESDJAN, Anemari
2007 Traces d'Égypte en Dalmatie romaine: Culte, mode et pouvoir, în: *Nile inot Tiber. Egypt in the Roman World. Proceedings of the IIIrd International Conference of Isis Studies, Leiden, May 11–14 2005*, RGRW, Leiden–Boston, 289-328.
- CHIOFFI, Laura
1998 Mumificatione e imbalsamazione a Roma ed in altri luoghi del mondo romano, *Opuscula Epigraphica*, 8, Roma.
- DUNAND, Françoise
1973 Le culte d'Isis dans le bassin orientale de la Méditerranée, *EPRO*, III, Leiden.
- FLINDERS-PETRIE, William Matthew
1935 *Shabties*, London.
- GRIMAL, Pierre – MENU, Bernadette
1998 Le commerce en Egypte ancienne, *IFAO*.
- LECLANT, Jean
1984 Aegyptiaca et milieux isiaques. Recherches sur la diffusion du matériel et des idées égyptiennes, *ANRW*, II. 17. 3, 1692-1709.
- LENGYEL, Alfonz – RADAN, George T. B.
1980 *The archaeology of Pannonia*, Budapest.
- MAHLER Ede
1900 Egyiptomi emlék Ó-Budáról, *Budapest Régiségei*, VII, 1900, 170-172.
- MALAISE, Michel
1984 La diffusion des cultes égyptiens dans les provinces européennes de l'Empire romain, *ANRW*, II.17.3, 1616-1691.
2000 Le problème de l'hellénisation d'Isis, în: *De Memphis à Rome. Actes du I^{er} Colloque international sur les études isiaques. Potiers-Futuroscope, 8–10 avril 1999*, RGRW, 140, Leiden–Boston, 1-19.
- MILLEKER, Elizabeth J.
1985 Three Heads of Sarapis from Corinth, *Hesperia*, 54/2, 121-135.
- PIPPIDI, Dionisie
1964 Sur la diffusion des cultes égyptiens en Scythie Mineure, *StCl*, VI, 103-118.

- SCHNEIDER, Hans D.
1977 *Shabties*, Leiden.
- SELEM, Petar
1972 Egipatski bogovi u rimskon Iliriku, *Godišnjak Centra za balkanoška ispitivanja*, IX/7, Sarajevo, 5-104.
- SOKOLOWSKY, Franciszek
1974 Propagation of the Cult of Sarapis and Isis in Greece, *GRBS*, 15/4, 441-448.
- TOMORAD, Mladen
2006 Shabties from Roman Provinces Dalmatia and Pannonia and their Role in Egyptian Cults during the Roman Empire, *Aegyptus and Pannonia*, 3, 279-308.
- VIDMAN, Ladislav
1969 Sylloge inscriptionum religionis Isiacae et Sarapiacae, *RGVV*, 28, Berlin.
1970 Isis und Serapis bei den Griechen und Römern, *RGVV*, 29, Berlin.
- WESSETZKY, Vilmos
1961 Die ägyptischen Kulte zur Römerzeit in Ungarn, *EPRO*, Leiden.

Három *usébt*i típusú egyiptomi szobrocscsa a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum gyűjteményéből

(Kivonat)

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum számos egyéb Aquincumból származó római lelet mellett három darab, az 1916. év folyamán adományozott egyiptomi eredetű, *usébt*i típusú, a 27. dinasztia idejéből származó szobrocscsát őriz.

1. Sötétzöld mázzal bevont, fajanszból készült, jó állapotban fennmaradt, múmia alakú szobrocscsa, felületén Ozirisz istenre hivatkozó hieroglif felirattal. (Ltsz. 6433.)
2. Világoszöld mázzal bevont, fajanszból készült, jó állapotban fennmaradt, múmia alakú szobrocscsa. (Ltsz. 6434.)
3. Mészköből faragott, egykor zöld mázzal díszített, törött lábrészű, múmia alakú szobrocscsa. (Ltsz. 6435.)

Three Egyptian Ushabti statuettes in the collections of Székely National Museum

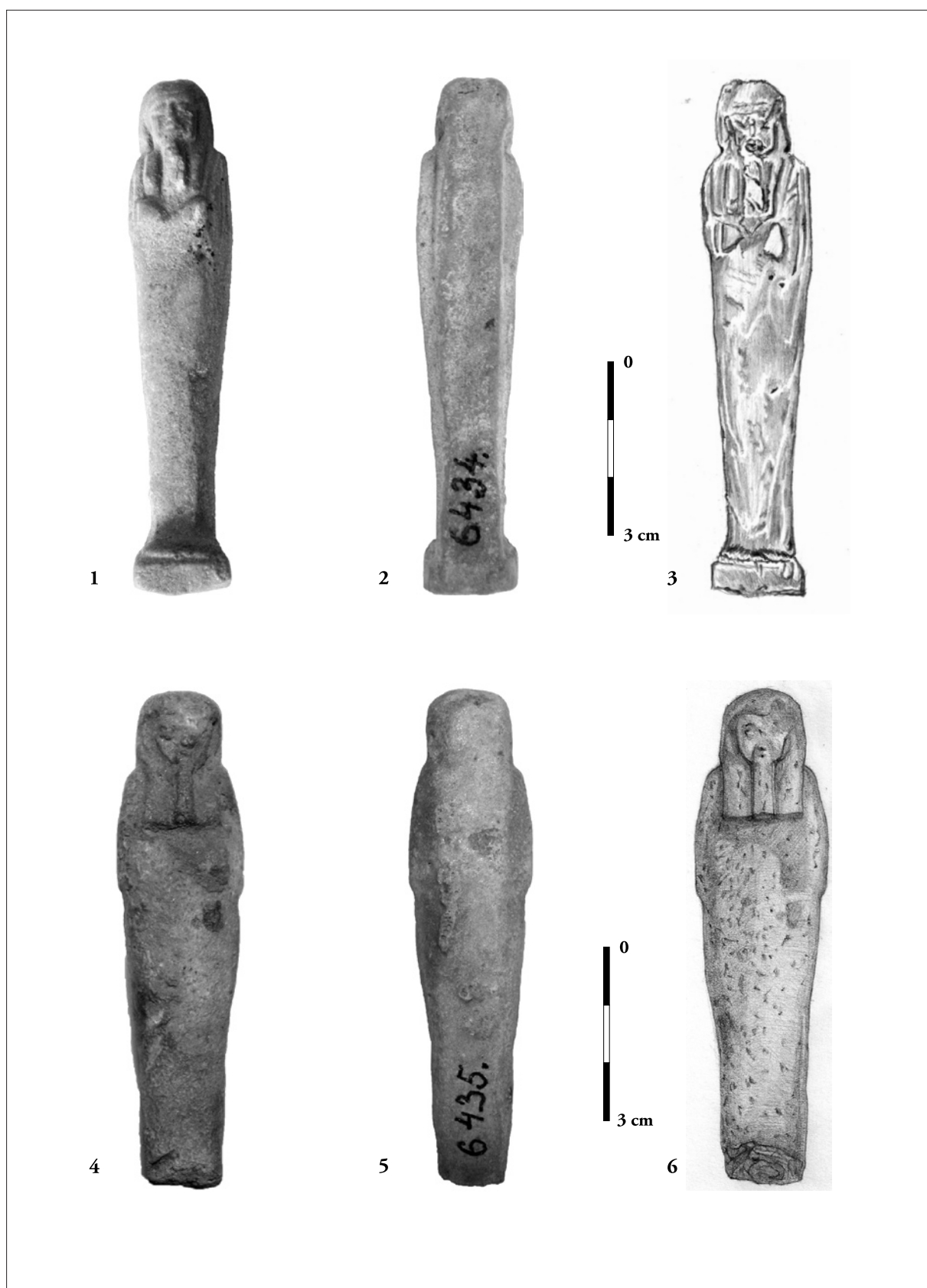
(Abstract)

Besides the many Roman artefacts from Aquincum, the Székely National Museum preserves 3 pieces of Egyptian statuettes of *Ushabti* type, dating from the 27th Dynasty, donated to the Museum in 1916.

1. A mummy shaped statuette made of earthenware, covered in dark green glaze, preserved in good condition, with an inscription referring to the god Osiris on its surface (inv. no.6433);
2. A mummy shaped statuette made of earthenware, covered in dark green glaze, preserved in good condition (Inv. no.6434)
3. A mummy shaped statuette carved from limestone, once covered in dark green glaze, with a broken leg. (Inv. no.6435)



Planșa 1 *Ushabti* (Nr. Inv. 4633): 1. Vedere din față; 2. Vedere din spate;
3. Vedere din stânga; 4. Vedere din dreapta; 5. Desenul statuetei cu inscripția hieroglifică desfășurată



Plansa 2 *Ushabti* (Nr. Inv. 4634): 1. Vedere din față; 2. Vedere din spate;
3. Desenul statuetei. *Ushabti* (Nr. Inv. 4635); 4. Vedere din față; 5. Vedere din spate; 6. Desenul statuetei

